

Sammendrag av dr.gradsavhandlinger

Susanne Højlund

Afd. for etnografi og socialantropologi, Humanistisk Fakultet, Århus Universitet

Barndom mellem børn og professionelle¹

Afhandling for graden Ph.D., 2001

Afhandlingen undersøger, hvordan dansk barndom som et socio-kulturelt fænomen spiller en rolle i mødet mellem 9-årige børn og professionelle voksne. Det diskuteres indledningsvist, hvordan man kan skabe en teoretisk platform for en sådan undersøgelse. Med afsæt i en kritisk diskussion af "det nye barndomsparadigme" formuleres barndom som et møde mellem forskellige perspektiver: børnenes, de voksnes og et samfundsstrukturelt perspektiv. Metodologiske refleksioner over feltarbejde med børn er viet særlig opmærksomhed. Gennem et feltarbejde på tre forskellige institutioner, en skole, en skolefritidsordning og et sygehus, analyseres barndommens betydning. Dels fra et perspektiv, der fokuserer på børnenes oplevelser af social identitet de tre steder, dels fra et institutionelt perspektiv, der belyser, hvordan de officielle målsætninger samt de professionelles ideer og handlinger i forhold til børnene konstruerer barndom på forskellige måder.

Afhandlingens empiri viser, at børnenes sociale identitet er relateret til det sted, de opholder sig. I skolen er køn f.eks. et centralt element i børnenes erfaringsdannelse, mens det i skolefritidsordningen er alder, som er væsentlig. På sygehuset er køn og alder underordnet, mens kroppens tilstand og diagnose er i forgrunden. Disse forskelle betyder, at nogle børn kan opleve at have høj status og mange aktionsmuligheder i en institution, mens de i en anden institution positioneres som "tavse betragtere". Børns fremtræden er derfor ikke et spørgsmål om, hvordan børn "er", men om, hvordan de agerer i forhold til et specifikt sted.

Ved at undersøge det institutionelle perspektiv bliver det tydeligt, at institutionens formål og de voksnes praksis producerer en kategorisering af børn, som har relation til børnenes erfaringer. De professionelle de tre steder har forskellige opgaver, de udtrykker forskellige stereotyper om børn generelt og de anvender forskellige magtstrategier overfor konkrete børn.

Der viser sig at være en sammenhæng mellem børnenes oplevelse af social identitet og de institutionelle konstruktioner af barndom. Spørgsmålet er, hvordan dette kan fortolkes uden at udnævne konteksten til en determinerende faktor.

Afhandlingen diskuterer sluttelig hvordan sammenhænge mellem børn og barndom kan begrebsliggøres på en måde, der på een gang opfatter børn som sociale aktører og barndom som en social konstruktion. Det foreslås, at antropologiske diskussioner af begrebet landskab kan anvendes til at videreudvikle denne sammenhæng. Ved at se barndom som et generationelt landskab understreges den dialektiske proces mellem aktører og deres omgivelser, d.v.s. mellem fortidens strukturer, nutidens betingelser og fremtidens muligheder. De tre steder udgør i en sådan forståelse ikke tre barndomme, men tre sammenhængende steder i et barndomslandskab.

¹ Redaksjonen viser også til artiklen *Konstruktion af barndomsbegrebet: Nogle overvejelser* av Susanne Højlund som ble trykt i *Barn 1* 2000. Deler av stoffet som presenteres i artiklen inngår i doktoravhandlingen til Højlund.

Baldur Kristjánsson

Lärarhögskolan på Island, Kennaraháskóli Íslands

Barndomen och den sociala moderniseringen. Om att växa upp i Norden på 1990-talet.

Avhandling för graden fil.dr., 2001

Barndomen och den sociala moderniseringen handlar om samtidens barndomsvillkor, främst i Norden. I avhandlingens empiriska del redovisas rön från det s. k. "Basun-projektet", en komparativ studie om vardagslivet för nordiska femåringar och deras familjer. Barnens och familjernas vardagsliv, liksom föräldrarnas barnföreställningar, beskrivs och analyseras utifrån olika infallsvinklar.

Ett tema är den oftast begränsade vardagstiden och de förälder-barn interaktioner som utspelas kring detta – t.ex. föräldrarnas strategier för att behålla en trevlig familjeatmosfär men samtidigt få barnen med på saker och ting inom de tidsramar som familjen har att rätta sig efter, liksom barnens motstrategier för att själva sätta tempot eller skaffa sig den tid de önskar.

För att förstå den moderna barndomen måste den studeras utifrån ett helhetsperspektiv som omfattar *både* nuet och det förflutna. Detta är en grundläggande tanke i avhandlingen och utvecklas i dess teoretiska delar. Vi behöver m.a.o. förstå barndomens villkor inom de sociala betingelser som inramar vardagslivet här och nu, och samtidigt beakta historien. Det historiska seendet handlar dels om att ställa samtidens barndom i relief mot tidigare generationers uppväxtvillkor, dels identifiera de sociala moderniseringsprocesser som kommer upp till ytan i de barndomsvillkor som råder i dag.

Denna syn på den moderna barndomen ger avhandlingen en tydlig eklektisk karaktär, där psykologi, pedagogik, historieforskning och sociologi möts i syfte att befrukta varandra.